

Araştırma Makalesi / Research Article

Türkiye'de Sürdürülebilir Büyüme İçin Kapsayıcı Gelir Dağılımının
Önemi: Bir Zaman Serisi AnaliziThe Importance of Inclusive Income Distribution for Sustainable Growth in
Türkiye: A Time Series AnalysisŞahin ÇETİNKAYA¹ & Elif ÇAPAR²DOI : [10.63556/ankad.v10i2.419](https://doi.org/10.63556/ankad.v10i2.419)

Geliş/Received: 12/01/2026

Kabul/Accepted: 25/02/2026

Öz

Bu çalışma, Türkiye'de gelir dağılımının ekonomik büyüme üzerindeki etkisini 2005–2024 dönemi için ulusal düzeydeki zaman serisi verilerini kullanarak ekonometrik olarak incelemektedir. Gelir dağılımının (Gini katsayısı ile ölçülen) sürdürülebilir büyüme üzerindeki rolü, politika yapıcılar için kritik öneme sahiptir. Gecikmeli Dağıtılmış Otoregresif Model (ARDL) ile yapılan uzun dönemli ekonometrik analiz, gelir adaletsizliğindeki artışın, ekonomik büyüme oranını istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir şekilde etkilediğini göstermektedir. Analizin zaman serisi yöntemleriyle uygulanması, makroekonomik değişkenler arasındaki uzun ve kısa dönemli dinamiklerin incelenmesi açısından metodolojik bir avantaj sağlamaktadır. Kontrol değişkenleri olarak ele alınan yatırımların pozitif, enflasyon oranının ise negatif etkileri, teorik literatürle uyumlu şekilde fiyat istikrarının ve sermaye birikiminin önemini teyit etmektedir. Bu bulgu, gelir adaletsizliğinin beşerî sermaye yatırımlarını kısıtlayarak ve iç talebi daraltarak büyümeyi yavaşlattığı yönündeki modern teorik yaklaşımları desteklemektedir. Sonuçlar, Türkiye'nin yalnızca GSYİH artışına odaklanmak yerine, kapsayıcı ve adil gelir dağılımı politikalarını temel bir makroekonomik hedef olarak benimsemesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Özellikle gelir adaletsizliğini azaltacak eğitim, sağlık ve istihdam odaklı makroekonomik reformlar önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gelir Dağılımı, Sürdürülebilir Büyüme, Gini Katsayısı, ARDL Modeli, Eşbütünleşme Analizi

Abstract

This study econometrically examines the impact of income distribution on economic growth in Turkey for the 2005–2024 period, utilizing national-level time-series data. The role of income distribution (measured by the Gini coefficient) on sustainable growth holds critical importance for policymakers. The long-term econometric analysis conducted via the Autoregressive Distributed Lag (ARDL) Model demonstrates that an increase in income inequality affects the economic growth rate in a statistically significant and negative manner. Applying the analysis through time-series methods provides a methodological advantage in examining the long-term and short-term dynamics between macroeconomic variables. The positive effects of investments and the negative effects of the inflation rate, treated as control variables, confirm the importance of price stability and capital accumulation in alignment with theoretical literature. This finding supports modern theoretical approaches suggesting that income inequality slows growth by restricting human capital investments and narrowing internal demand. The results indicate that rather than focusing solely on GDP growth, Turkey should adopt inclusive and fair income distribution policies as a fundamental macroeconomic goal. Specifically, macroeconomic reforms focused on education, health, and employment aimed at reducing income inequality are recommended.

Keywords: Income Distribution, Sustainable Growth, Gini Coefficient, ARDL Model, Cointegration Analysis.

¹ Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi, Sağlık Bilimler Fakültesi, Bahçesaray Mah. Merkez Kampüs Aksaray, Türkiye. sahincetinkaya@aksaray.edu.tr

² Dr. Öğr. Üyesi Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İİBF Sağlık Yönetimi Bölümü Erzincan, Türkiye. elifcapar0@gmail.com

Önerilen Atıf/Suggestion Citation

Çetinkaya, Ş. & Çapar, E., (2026). Türkiye'de Sürdürülebilir Büyüme İçin Kapsayıcı Gelir Dağılımının Önemi: Bir Zaman Serisi Analizi, *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1067-1081.

1. GİRİŞ

Ekonomik büyüme ve gelir dağılımı arasındaki etkileşim, modern iktisat literatürünün en çok tartışılan konularından biridir. Bir ülkenin toplam üretim kapasitesindeki artışın (GSYİH büyümesi), toplumun refahına ne ölçüde katkı sağladığı, bu büyümenin hangi kesimler tarafından finanse edildiği ve kazanımların nasıl paylaşıldığı ile doğrudan ilişkilidir. Geleneksel teoriler, kalkınmanın erken aşamalarında eşitsizliği geçici bir olgu olarak görse de güncel ampirik kanıtlar yüksek gelir adaletsizliğinin beşerî sermaye birikimini engellediği ve toplumsal istikrarı aşındırarak uzun dönemli büyümeyi baskıladığını göstermektedir. Bu çalışma, Türkiye'nin 2005–2024 dönemindeki ekonomik büyüme performansını gelir dağılımı ilişkileri perspektifinden analiz ederek, gelir adaletsizliğinin büyüme patikası üzerindeki engelleyici rolünü ampirik olarak ortaya koymayı amaçlamaktadır.

1.1. Literatür Taraması

Küresel literatürde eşitsizliğin büyüme üzerindeki negatif kanalları; iç talep yetersizliği, beşerî sermayeye erişim kısıtı ve toplumsal huzursuzluk olarak tanımlanmaktadır. Stiglitz (2012), eşitsizliğin ekonomik bir verimlilik katili olduğunu belirterek, gelirin en üst dilimde yoğunlaşmasının toplam marjinal tüketim eğilimini düşürdüğünü ve bunun da büyüme performansını aşağı çektiğini ileri sürmüştür. Benzer bir yaklaşımla Atkinson (2015), teknolojik dönüşüm ve sermaye yoğun büyüme süreçlerinin bölüşüm adaletiyle desteklenmediği takdirde, büyümenin sürdürülebilirliğinin ortadan kalkacağını vurgulamıştır.

Ampirik düzeyde, Ostry vd. (2014) tarafından IMF bünyesinde yapılan kapsamlı analiz, düşük gelir eşitsizliğinin daha hızlı ve daha dayanıklı büyüme dönemleri ile korele olduğunu kanıtlayarak literatürde bir paradigma değişimi yaratmıştır. Cingano (2014) ise OECD ülkeleri üzerinde yaptığı çalışmada, gelir dağılımındaki bozulmanın özellikle nüfusun en alttaki %40'lık kesiminin eğitim yatırımlarını kısıtladığını ve bu beşerî sermaye kaybının uzun dönemli GSYİH artışını doğrudan baskıladığını tespit etmiştir. Erken dönem çalışmalardan olan Alesina ve Rodrik (1994) ise politik ekonomi perspektifinden, yüksek eşitsizliğin mülkiyet haklarını tehdit eden politik baskılara yol açarak yatırımlar üzerinde caydırıcı bir etki yarattığını savunmaktadır.

Türkiye ekonomisi üzerine yapılan çalışmalar, özellikle 2000 sonrası dönemde büyüme ve bölüşüm arasındaki ilişkinin dinamiklerini incelemektedir. Gülmez ve Yardımcıoğlu (2012), Türkiye üzerine yaptıkları ekonometrik analizde, gelir adaletsizliğinin uzun dönemde ekonomik büyümeyi negatif etkilediğini ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ortaya koymuşlardır. Kar ve Agir (2006) ise finansal kalkınma ve bölüşüm ekseninde yaptıkları çalışmada, gelir dağılımındaki dengesizliğin sosyal istikrarsızlık yaratarak yatırım iklimini bozduğunu belirtmişlerdir.

Makroekonomik değişkenlerin bölüşüm üzerindeki etkisini inceleyen Berber ve Artan (2004), yüksek enflasyonun dar gelirli kesimlerin satın alma gücünü aşındırarak gelir dağılımını bozduğunu ve bu durumun büyüme üzerinde dolaylı bir negatif dışsalılık yarattığını savunmuşlardır. Yılmaz (2018), beşerî sermaye odaklı analizinde, eğitim olanaklarına erişimdeki eşitsizliğin gelir dağılımındaki kutuplaşmayı beslediğini ve bunun Türkiye'nin uzun vadeli büyüme potansiyelini erozyona uğrattığını vurgulamıştır. Son olarak Özdemir (2020), Türkiye'nin son yirmi yıllık performansını "kapsayıcı büyüme" (inclusive growth) çerçevesinde değerlendirerek, büyüme çıktılarının toplumun tabanına yayılamamasının yapısal kırılğanlıkları artırdığına dikkat çekmiştir.

1.1.1. Literatüre Sağlaması Beklenen Katkıları

Bu çalışma, Türkiye ekonomisinde gelir dağılımı ve sürdürülebilir büyüme arasındaki ilişkiyi ele alan mevcut literatüre birkaç temel boyutta özgün katkılar sunmaktadır. Öncelikle, analiz dönemi (2005–2024) itibarıyla çalışma, Türkiye'nin küresel krizler, pandemi sonrası makroekonomik dalgalanmalar ve son dönemdeki yüksek enflasyonist süreçleri kapsayan en güncel veri setini kullanmaktadır. Literatürdeki pek çok çalışma daha kısıtlı veya eski dönem verilerine dayanırken, bu araştırma Türkiye'nin yapısal dönüşüm yaşadığı son yirmi yılı bütüncül bir perspektifle analiz ederek güncel politika tasarımına ampirik bir zemin oluşturmaktadır.

İkinci olarak, metodolojik açıdan ARDL Sınır Testi (Bounds Test) yaklaşımının tercih edilmesi, değişkenler arasındaki hem kısa hem de uzun dönemli dinamiklerin eş anlı olarak ayrıştırılmasına olanak tanımıştır. Özellikle gelir adaletsizliğinin büyüme üzerindeki etkisinin sadece bir korelasyon olmanın

ötesinde, yatırım ve enflasyon gibi temel makroekonomik kontrol değişkenleri eşliğinde modellenmesi, nedensellik ilişkisinin gücünü artırmaktadır. Çalışma, Acemoğlu ve Robinson (2012) ile Stiglitz (2012) tarafından vurgulanan kurumsal ve bölüşümsel mekanizmaların Türkiye özelindeki geçerliliğini test ederek, sadece ekonomik büyümeye değil, "büyümenin kalitesine" ve "kapsayıcılığına" odaklanan ampirik çalışmalardan biri olma özelliğini taşımaktadır.

Beş bölümden meydana gelen bu çalışmanın ikinci bölümünde Türkiye ekonomisinin büyüme performansı ve gelir dağılımının dönemsel gelişimi istatistiki veriler yardımıyla ele alınmaktadır. Metodoloji, veri ve modelin tanıtıldığı üçüncü bölümün ardından dördüncü bölümde ampirik bulgular raporlanmaktadır. Son bölümde ise genel bir değerlendirme yapılarak politika önerilerinde bulunmaktadır.

1.2. Etik Kurul Onayı

Bu araştırmanın kavramsal çerçevesinin oluşturulması, verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması aşamalarının tamamında etik kurallara uygun hareket edilmiş ve Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Araştırmada kamuya açık kaynaklardan sağlanan ikincil veriler incelenmiş; kullanılan veriler, resmî istatistik kurumları ve uluslararası veri tabanları tarafından yayımlanan makroekonomik göstergelerden alınmıştır. Bu çalışma, ANKAD Yayın İlkeleri çerçevesinde hazırlanmış olup, etik ihlalleri konusunda tüm sorumluluk yazarlara aittir. Araştırma, ikincil veri analizi tekniği kullanılarak yürütüldüğünden etik kurul izni gerektirmemektedir.

2. TÜRKİYE EKONOMİSİNDE BÜYÜME VE GELİR DAĞILIMI GÖSTERGELERİ

2.1. Türkiye Ekonomisinin Büyüme Performansı (2005–2024)

Analizin bağımlı değişkenini oluşturan reel GSYİH yıllık büyüme oranları, Türkiye ekonomisinin son yirmi yıldaki makroekonomik rotasını ve karşı karşıya kaldığı iç-dış şokların etkilerini yansıtan temel bir göstergedir. 2005–2024 dönemini kapsayan bu veriler, ekonominin yalnızca genişleme dönemlerini değil, aynı zamanda küresel dinamiklere karşı verdiği yapısal tepkileri de açıkça ortaya koymaktadır. Bu süreçte dikkat çeken en belirgin unsur, büyüme rakamlarındaki yüksek oynaklıktır. Nitekim 2008 Küresel Finansal Krizi'nin bir yansıması olarak 2009 yılında kaydedilen %4,70 oranındaki sert daralma ve bunu izleyen 2010-2011 yıllarındaki %8,43 ile %11,20'lik hızlı toparlanma süreçleri, ekonomik aktivitenin ne denli değişken bir zemin üzerinde ilerlediğini kanıtlamaktadır (TÜİK, 2024).

Söz konusu dönemde gözlemlenen bu keskin konjonktürel dalgalanmalar, büyüme ile gelir dağılımı arasındaki etkileşimin incelenmesi için stratejik bir zemin hazırlamaktadır. Büyüme paternindeki bu istikrarsız yapı, ekonometrik modelde mutlaka kontrol edilmesi gereken bir zaman serisi özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Aşağıda sunulan Tablo 1, analizde bağımlı değişken olarak kullanılan 2005-2024 dönemi reel GSYİH büyüme oranlarını yıllık bazda detaylandırarak, çalışmanın ampirik altyapısına temel teşkil etmektedir.

Tablo 1. Türkiye GSYİH Büyüme Rakamları (2005-2024)

Yıl	Büyüme Hızı
2005	9,00
2006	6,90
2007	5,50
2008	0,80
2009	-4,70
2010	8,43
2011	11,20
2012	4,79
2013	8,49
2014	4,94
2015	6,08
2016	3,32

2017	7,50
2018	3,01
2019	0,82
2020	1,86
2021	11,44
2022	5,53
2023	5,10
2024	3,20

Kaynak: TÜİK

Tablo 1’de sunulan veriler bütüncül bir bakış açısıyla incelendiğinde, Türkiye ekonomisinin 2005–2024 yılları arasında karakteristik bir "hızlı genişleme ve sert yavaşlama" döngüsü içerisinde hareket ettiği gözlemlenmektedir. Özellikle 2011 ve 2021 yıllarında kaydedilen %11’in üzerindeki çift haneli büyüme oranları, ekonominin sahip olduğu yüksek üretim ve toparlanma potansiyelini teyit eder niteliktedir. Buna karşın, 2009 yılındaki küresel finansal şokun yarattığı daralma ve 2019 yılındaki %0,82’lik düşük büyüme performansı, makroekonomik yapının iç ve dış dalgalanmalara karşı hassasiyetini koruduğu anlamına gelmektedir. 2023 ve 2024 yıllarında gerçekleşen daha ılımlı seyir ise, ekonominin daha dengeli ve sürdürülebilir bir büyüme patikasına ihtiyaç duyduğu şeklinde yorumlanabilir.

Ortaya çıkan bu büyüme paternleri, GSYİH artışı ile gelir adaletsizliği gibi yapısal unsurlar arasındaki etkileşimin derinlemesine incelenmesini zorunlu kılmaktadır. Verilerin Gini katsayısı seyriyle eş zamanlı analizi, yüksek büyüme dönemlerinin refah artışını toplumun tabanına ne ölçüde yayabildiğini test etmek açısından kritik önemdedir. Örneğin, 2011 yılındaki zirve büyüme performansının ardından Gini katsayısında gözlemlenen yukarı yönlü hareket, ekonomik genişlemenin dağılım adaletiyle her zaman paralel ilerlemediği hipotezini güçlendirmektedir. Bu çalışmada elde edilecek ampirik bulgular, gelir eşitsizliğinin uzun dönemli büyüme üzerindeki baskılayıcı etkisini bilimsel bir çerçevede ortaya koyarak, iktisadi büyümenin kalitesine dair önemli çıkarımlar sunacaktır.

2.2. Türkiye için GSYİH Veri Seti ve Konjonktürel Görünüm (2005–2024)

Gelir dağılımındaki adaletsizliğin ekonomik performans üzerindeki etkisini ampirik bir düzleme taşımak amacıyla, çalışmada temel büyüklük göstergesi olarak ABD Doları (USD) bazlı Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) serisi kullanılmıştır. GSYİH’nin USD cinsinden takip edilmesi, yalnızca uluslararası literatürle uyumlu karşılaştırmalar yapılmasına imkan tanımakla kalmamakta; aynı zamanda yerel para biriminde gözlemlenen volatilité ve ani kur şoklarının reel ekonomik büyüklük üzerindeki aşındırıcı etkisini daha berrak bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda 2005–2024 aralığı, Türkiye ekonomisinin küresel konjonktür ve içsel dinamiklerle şekillenen, USD bazında dikkat çekici bir genişleme ve ardından gelen düzeltme süreçlerini içeren bir kesiti temsil etmektedir.

Verilerin seyri incelendiğinde, 2005 yılında 480,959 milyon USD seviyesinde olan ekonomik büyüklüğün, 2013 yılına gelindiğinde 950,569 milyon USD ile tarihi zirvesine ulaştığı görülmektedir. Ancak bu zirve noktasını takip eden süreçte yaşanan kur hareketleri ve makroekonomik kırılganlıklar, GSYİH’nin 2020 yılında 720,252 milyon USD bandına kadar çekilmesine sebebiyet vermiştir. Söz konusu sert gerilemeler, dolar bazlı ekonomik hacmin sadece reel üretim artışına değil, aynı zamanda dış piyasalardaki güven endeksine ve kur istikrarına ne denli hassas olduğunu ima etmektedir.

Tablo 2, 2005-2024 dönemine ait yıllık GSYİH değerlerini USD cinsinden detaylandırarak, çalışmada kullanılan büyüme dinamiklerinin hesaplanması ve analizlerin yapısal bağlamının kurulması için temel veri kaynağını oluşturmaktadır.

Tablo 2. Türkiye GSYH Rakamları 2005-2024

Yıl	GSYİH (Milyon USD)
2005	480.959
2006	557.067
2007	680.457
2008	770.838
2009	647.200

2010	785.441
2011	840.485
2012	873.303
2013	950.569
2014	934.332
2015	863.710
2016	869.213
2017	859.957
2018	778.361
2019	761.425
2020	720.252
2021	819.344
2022	907.500
2023	1.118.250
2024	1.323.250

Kaynak: TÜİK

2.3. Türkiye için Gelir Dağılımı ve Gini Katsayısı Veri Seti (2005–2024)

Çalışmada Türkiye’deki gelir adaletsizliğini temsil eden temel gösterge olarak Gini katsayısı tercih edilmiştir. Gelir dağılımındaki eşitliği 0 ile 1 arasındaki bir indeksle ölçen bu değişken, bölüşüm ilişkilerinin makroekonomik etkilerini izlemek adına kritik bir veri kaynağıdır. Analiz dönemi olan 2005–2024 aralığına ilişkin veriler, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yürütülen Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'ndan (GYKA) derlenmiştir. Bu yirmi yıllık süreç, yapısal reform ajandasındaki değişimlerin ve makroekonomik şokların hanehalkı refahı üzerindeki yansımalarını ampirik bir düzlemde tartışabilmek için zengin bir zemin sunmaktadır.

İncelenen dönemin başlangıcı olan 2005 yılı, Gini katsayısının 0.380 seviyesinde nispeten istikrarlı bir seyir izlediği bir başlangıç noktasını temsil etmektedir. Ancak takip eden yıllarda yaşanan küresel krizler, döviz kuru dalgalanmaları ve büyüme stratejilerindeki farklılaşmalar, katsayının dalgalı bir seyir izlemesine neden olmuştur. Zaman serisi analizinin sunduğu teknik imkanlar, bu yıllık değişimleri yakalayarak gelir dağılımındaki dalgalanmaların GSYİH büyümesi üzerindeki etkisini tespit etmemize olanak tanımaktadır. Türkiye’nin bu dönemdeki gelir dağılımı performansını özetleyen yıllık Gini değerleri Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Türkiye için 2005-2024 Dönemi Gini Katsayıları

Yıl	Gini Katsayısı	Yıl	Gini Katsayısı
2005	0.380	2015	0.386
2006	0.379	2016	0.396
2007	0.387	2017	0.400
2008	0.386	2018	0.411
2009	0.380	2019	0.390
2010	0.375	2020	0.400
2011	0.380	2021	0.390
2012	0.383	2022	0.410
2013	0.382	2023	0.420
2014	0.408	2024	0.420

Kaynak: TÜİK

Tablo 3 verileri ışığında bir değerlendirme yapıldığında; Türkiye’de gelir dağılımının 2005–2010 döneminde belirli bir bant aralığında istikrarını koruduğu, ancak 2011 yılından itibaren yapısal bir kırılma yaşayarak 0,40 eşliğinin üzerine çıktığı görülmektedir. Bu bozulma eğilimi, özellikle 2018

sonrasında ivme kazanmış ve 2024 yılında 0,420 seviyesine ulaşarak en yüksek değerlerine yaklaşmıştır. Gelir adaletsizliğindeki bu kalıcı artış, literatürdeki Stiglitz (2012) vurgusuyla uyumlu olarak; orta ve dar gelirli kesimlerin tüketim gücünün zayıflaması ve beşerî sermaye yatırımlarının baskılanması yoluyla uzun dönemli büyüme potansiyelini erozyona uğratma riskini barındırmaktadır.

2.4. Gelir Dağılımında Kutuplaşma: Beşte Birlik Dilimlerin Analizi (2005–2024)

Gelir adaletsizliğinin toplumsal katmanlar üzerindeki izdüşümünü daha berrak bir çerçevede ele almak amacıyla, Gini katsayısının sunduğu genel resmin ötesine geçilerek hanehalkı gelirlerinin beşte birlik dilimler bazındaki dağılımı incelenmiştir. Bu yöntem, nüfusun en yoksul %20'lik kesimi (S1) ile en zengin %20'lik kesiminin (S5) toplam gelirden aldıkları payları karşılaştırarak, dağılımdaki kutuplaşmanın boyutlarını somutlaştırmaktadır. 2005–2024 aralığı, Türkiye ekonomisinin yüksek büyüme fazları ile makroekonomik dalgalanmaları eş zamanlı tecrübe ettiği bir dönem olması bakımından, büyüme ile sosyal adalet arasındaki dengenin sorgulanması için kritik bir veri seti sunmaktadır.

Tablo 4, ilgili dönemde beş farklı gelir grubunun toplam gelirden aldığı payları yüzde (%) bazında detaylandırmaktadır. Veriler, özellikle 2011 yılından itibaren en zengin %20'lik grubun (S5) lehine gelişen bir pay artışına işaret etmektedir. Bu eğilim, Gini katsayısındaki yükselişle paralellik göstermekte ve ekonomik büyüme çıktılarının toplumun en üst katmanında yoğunlaştığı hipotezini istatistiki olarak güçlendirmektedir (TÜİK, 2024).

Tablo 4. Türkiye'de Gelir Dağılımı: Beşte Birlik Gelir Dilimlerinin Payı (2005–2024)

Yıl	En Yoksul %20 (S1)	İkinci %20 (S2)	Üçüncü %20 (S3)	Dördüncü %20 (S4)	En Zengin %20 (S5)
2005	6,1	10,7	15,3	22,2	45,7
2006	6,2	10,8	15,3	22,2	45,5
2007	6,3	10,9	15,4	22,1	45,3
2008	6,1	10,5	15,0	22,1	46,3
2009	6,0	10,5	15,0	22,2	46,3
2010	6,1	10,6	15,0	22,0	46,2
2011	5,8	10,3	14,7	21,8	47,4
2012	5,8	10,3	14,6	21,8	47,5
2013	6,0	10,4	14,6	21,4	47,5
2014	5,9	10,3	14,5	21,5	47,8
2015	6,1	10,5	14,7	21,5	47,2
2016	6,1	10,5	14,6	21,4	47,4
2017	6,0	10,3	14,4	21,4	47,9
2018	6,1	10,4	14,4	21,2	48,0
2019	6,2	10,4	14,4	21,0	48,1
2020	6,1	10,3	14,3	21,1	48,2
2021	6,1	10,3	14,2	20,9	48,5
2022	6,0	10,3	14,1	20,9	48,7
2023	6,1	10,3	14,2	20,7	48,7
2024	6,3	10,6	14,5	20,5	48,1

Kaynak: TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması

Tablo 4'teki veriler, Türkiye'de gelir dağılımı mekanizmasındaki asimetrikliğin zaman içerisinde üst dilimler lehine değiştiğine işaret etmektedir. 2005 yılında toplam gelirin %45,7'sine sahip olan en zengin %20'lik grubun payı, 2023 yılına gelindiğinde %48,7 ile tarihi zirvesine ulaşmıştır. Aynı zaman zarfında en yoksul %20'lik kesimin (S1) payının %6 bandında sıkışıp kalması, ekonomik genişleme dönemlerinde dahi alt gelir gruplarının refah artışından belli ölçüde dışlandığı anlamına gelmektedir (Atkinson, 2015).

Söz konusu kutuplaşma, gelir adaletsizliğinin ekonomik performans üzerindeki baskılayıcı etkisini analiz eden çalışmamız için temel bir dayanak noktası teşkil etmektedir. Özellikle S80/S20 oranı olarak

bilinen ve en zengin grubun en yoksul gruba olan gelir mesafesini ölçen göstergenin 7,5 kat seviyelerinden 8 kata çıkması, bir bölüşüm sorununa işaret etmektedir. Bu durumun, sadece bir sosyal sorun değil, aynı zamanda ekonominin sürdürülebilir büyüme kapasitesini tehdit etme olasılığı, çalışmamızın temel konusunu teşkil etmektedir.

2.5. USD Bazlı GSYİH Seyri ve Dağılım İlişkileri Üzerine Değerlendirme

Türkiye ekonomisinin GSYİH itibarıyla 2013 yılında yakaladığı tarihsel zirveyi, 2014-2020 döneminde devam ettiremediği görülmektedir. Özellikle 2018–2020 aralığında GSYİH'nin 700-800 milyar USD bandına sıkışması, ekonomide bir değer aşınmasına işaret etmektedir. Dikkat çekici olan husus, bu daralma sürecinin Gini katsayısında gözlemlenen (bkz. Tablo 3) yukarı yönlü eğilimle eş zamanlılık göstermesidir. Dolar bazlı ekonomik hacimdeki gerileme ile gelir dağılımındaki bozulmanın çakışması; adaletsizliğin yalnızca reel büyüme rakamlarını değil, aynı zamanda Stiglitz'in (2012) de vurguladığı sosyo-ekonomik istikrar kanalları üzerinden toplam ekonomik büyüklüğü de erozyona uğrattığı savını desteklemektedir.

Son döneme bakıldığında, 2023 ve 2024 yılları itibarıyla GSYİH'nin sırasıyla 1,118 milyar USD ve 1,323 milyar USD seviyelerine sıçraması, yüksek nominal büyüme ve kur dinamiklerinin iç içe geçtiği yeni bir toparlanma fazına işaret etmektedir. Büyüme sonucu ortaya çıkan gelir artışının toplumun farklı kesimlerine ne ölçüde yansıdığı ve bölüşüm adaletiyle ne derece örtüştüğü önemli tartışma başlıklarından biridir. Diğer taraftan dağılım yapısındaki değişikliklerin büyümeye etkisi çalışmamızın temel sorunsalını oluşturduğu için, büyümenin kalitesini iyileştirecek ve kalıcılığını da tesis edecek bir yapısal müdahale gerekliliği ele alınacaktır.

3. METODOLOJİ, VERİ SETİ ve EKONOMETRİK MODEL

3.1. Metodoloji

Bu çalışmada, Türkiye ekonomisinin 2005–2024 dönemine ait dinamiklerini analiz etmek amacıyla Pesaran vd. (2001) tarafından literatüre kazandırılan Gecikmeli Dağıtılmış Otopregresif Model (ARDL) yaklaşımı tercih edilmiştir. ARDL metodolojisi, değişkenler arasındaki hem statik uzun dönemli dengeleri hem de dinamik kısa dönemli uyum süreçlerini eş anlı olarak ayırıştırabilme yeteneğine sahiptir. Yöntemin klasik eşbütünleşme testlerine göre temel üstünlüğü, serilerin durağanlık derecelerinin farklı olması (I(0) veya I(1) karışımı) durumunda dahi sapmasız ve tutarlı tahminler üretmesidir. Ayrıca, kısıtlı gözlem sayısına sahip örneklerde diğer modellere kıyasla daha güvenilir sonuçlar vermesi, Türkiye için yapılan bu analizin ampirik gücünü artırmaktadır.

Analiz süreci hiyerarşik bir sıra izlemiştir. İlk etapta, serilerin durağanlık özellikleri Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) ve Phillips-Perron (PP) testleri ile sorgulanmıştır. Değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişkinin varlığı Pesaran vd. (2001) tarafından önerilen Sınır Testi (Bounds Test) ile denetlenmiştir. Modelin kurulmasında en uygun gecikme uzunluğu Akaike Bilgi Kriteri (AIC) ile belirlenmiş; son aşamada ise katsayıların geçerliliği otokorelasyon ve değişen varyans gibi tanısıl testlerle teyit edilmiştir.

3.2. Veri Seti

2005–2024 yıllarını kapsayan 20 yıllık gözlem aralığı, Türkiye'nin küresel krizler, kur şokları ve yapısal dönüşüm süreçlerini içermesi bakımından zengin bir veri seti sunmaktadır. Analizde ulusal düzeydeki yıllık veriler baz alınarak, hanehalkı düzeyindeki gelir dağılımı verileri ile makroekonomik çıktı verileri ilişkilendirilmiştir.

Ekonometrik modelin oluşturulmasında resmi istatistik kurumu TÜİK veri tabanından temin aşağıdaki veriler kullanılmıştır:

- Bağımlı Değişken: Reel GSYİH yıllık büyüme oranı
- Temel Bağımsız Değişken: Gelir adaletsizliğinin göstergesi olarak Gini Katsayısı
- Kontrol Değişkenleri: Yatırım oranları (Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu/GSYİH) ve enflasyon verileri (TÜFE)

Çalışma kapsamında, iktisat literatüründe yaygın olan GSYİH serisinin doğal logaritmasının farkını alma yöntemi yerine, bağımlı değişken olarak doğrudan yıllık yüzde büyüme oranları kullanılmıştır. Bu tercihin temel motivasyonu, ulaşılan katsayıların politika yapıcılar ve literatür takipçileri tarafından herhangi bir ek dönüşüme ihtiyaç duyulmadan, doğrudan ve rasyonel bir biçimde yorumlanmasına imkân tanınmaktadır.

3.3. Ekonometrik Model

Bağımlı değişken olan ekonomik büyüme (BÜYÜME) ile gelir adaletsizliği (GINI) ve seçilmiş kontrol değişkenleri (YATIRIM, ENF) arasındaki etkileşimi modellemek için kurulan sınırsız hata düzeltme modeli (UECM) şu şekildedir:

$$\Delta BÜYÜME_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^p \beta_i + \Delta BÜYÜME_{t-i} + \sum_{j=1}^{q1} \delta_j + \Delta Gini_{t-j} + \sum_{k=0}^{q2} \gamma_k \Delta YATIRIM_{t-k} + \sum_{l=0}^{q3} \lambda_l \Delta ENF_{t-l} + \phi ECM_{t-1} + \epsilon_t$$

- Δ : Değişkenlerin birinci farkı
- p, q_1, q_2, q_3 optimum gecikme uzunlukları
- $\beta_i, \delta_j, \gamma_k, \lambda_l$ kısa dönem dinamik katsayılar
- ϵ_t hata terimi
- $\phi_1, \phi_2, \phi_3, \phi_4$: Değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkiyi belirleyen parametreler

Modelin ampirik başarısı için kritik önem taşıyan Hata Düzeltme Terimi (ECT), kısa dönemli bir şokun ardından sistemin ne kadar sürede yeniden uzun dönem dengesine yakınsadığını ölçmektedir. Modelin teorik tutarlılığı için bu katsayısının negatif ve istatistiksel olarak anlamlı çıkması beklenmektedir. Değişkenler arasındaki nihai uzun dönem dengesi ise şu standart ARDL formuyla tahmin edilmektedir:

$$BÜYÜME_t = \theta_0 + \theta_1 GINI_t + \theta_2 YATIRIM_t + \theta_3 ENF_t + u_t$$

Burada $\theta_0, \theta_1, \theta_2, \theta_3$ parametreleri, bağımsız değişkenlerin büyüme üzerindeki uzun vadeli marjinal etkilerini göstermektedir

4. BULGULAR

4.1. Durağanlık (Birim Kök) Analizi ve Model Uygunluğu

ARDL sınır testi yaklaşımının istatistiksel olarak geçerli sonuçlar üretebilmesi için ön şart, modele dahil edilen serilerin hiçbirinin ikinci dereceden bütünleşik, yani I(2), olmamasıdır. Değişkenlerin durağanlık seviyelerini belirlemek ve bu temel varsayımı denetlemek amacıyla serilere Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) ve Phillips-Perron (PP) birim kök testleri uygulanmıştır. Analiz sürecinde hem sadece sabitli hem de hem sabitli hem trendli modeller dikkate alınarak sonuçların sağlamlığı kontrol edilmiştir.

Tablo 5. Birim Kök Testleri Sonuçları (ADF ve PP)

Değişken Adı	Test Yöntemi	Sabitli Model (T-İstatistiği)	Trendli ve Sabitli Model (T-İstatistiği)	%5 Kritik Değer	Bütünleşme Derecesi
BÜYÜME (Y)	ADF	-4.125**	-4.010**	-3.000	I (0)
GINI	ADF	-2.150	-3.550**	-3.500	I (1)
YATIRIM	PP	-2.050	-3.010	-3.500	I (1)
ENF	PP	-3.950**	-4.250**	-3.000	I (0)
BÜYÜME β Y	ADF	-5.100**	-5.050**	-3.000	
GINI β G	ADF	-4.800**	-4.750**	-3.000	

Not: ** işaretli değerler %5 anlamlılık düzeyinde durağandır.

Tablo 5'te yer alan test çıktıları incelendiğinde, değişkenlerin durağanlık dereceleri açısından heterojen bir yapı sergilediği görülmektedir. BÜYÜME ve ENF değişkenleri seviye değerlerinde [I(0)] durağan iken; GINI ve YATIRIM serilerinin birinci farkları alındığında [I(1)] durağan hale geldikleri tespit edilmiştir.

Elde edilen bu bulgular, çalışmamız açısından iki kritik sonucu doğrulamaktadır: Birincisi, serilerin hiçbirinin I(2) mertebesinde olmaması ARDL sınır testinin uygulanabilirliğini teknik olarak onaylamaktadır. İkincisi, farklı bütünleşme derecelerine sahip değişkenlerin bir arada bulunması, standart Johansen eşbütünleşme testi yerine neden ARDL metodolojisinin seçildiğini ampirik olarak gerekçelendirmektedir. Bu sonuçlar ışığında, seriler arasındaki uzun dönemli denge ilişkisini sorgulayan sınır testi aşamasına geçilmesi için gerekli ekonometrik zemin oluşmuştur.

4.2. Eşbütünleşme Analizi (ARDL Sınır Testi)

Değişkenler arasındaki teorik ilişkinin ampirik bir zeminde doğrulanması amacıyla, uzun dönemli denge ilişkisinin varlığı ARDL Sınır Testi (Bounds Test) ile sorgulanmıştır. Tahmin sürecinin ilk aşamasında, modelin dinamik yapısını en iyi temsil eden gecikme uzunlukları, hata terimlerinde otokorelasyon sorununu dışlayan ve en düşük Akaike Bilgi Kriteri (AIC) değerini sunan ARDL (1, 1, 2, 1) spesifikasyonu ile optimize edilmiştir. Değişkenlerin uzun dönemde birlikte hareket edip etmediğini belirleyen F-istatistiği hesaplamaları ve Pesaran vd. (2001) tarafından önerilen kritik sınır değerleri Tablo 6'da detaylandırılmıştır.

Tablo 6. ARDL Sınır Testi (Bounds Test) Bulguları

Eşbütünleşme Testi	F-İstatistiği Değeri	%1 Kritik Değer (Alt Sınır)	%1 Kritik Değer (Üst Sınır)	Karar
F-İstatistiği	5.987	4.290	5.610	Eş bütünleşme Var

Tablo 6 verileri analiz edildiğinde, hesaplanan F-istatistiği değerinin (5.987), %1 gibi oldukça yüksek bir anlamlılık düzeyinde dahi kritik üst sınır değerini (5.610) aştığı görülmektedir. Bu bulgu, ekonomik büyüme, gelir adaletsizliği, yatırımlar ve enflasyon değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı, uzun dönemli bir eşbütünleşme ilişkisinin mevcudiyetini doğrulamaktadır. Başka bir deyişle, incelenen dönemde makroekonomik değişkenlerdeki geçici sapmaların ötesinde, bu serilerin uzun vadede ortak bir denge etrafında kümelenedikleri sonucuna varılmıştır. Eşbütünleşme ilişkisinin bu denli güçlü tespit edilmesi, bir sonraki aşama olan uzun ve kısa dönemli katsayı tahminlerinin güvenilir bir biçimde yorumlanmasına imkan tanımaktadır.

4.3. Uzun Dönem Katsayılarının Tahmini ve İktisadi Analizi

Eşbütünleşme ilişkisinin ampirik olarak kanıtlanmasının ardından, modeldeki bağımsız değişkenlerin ekonomik büyüme üzerindeki uzun vadeli marjinal etkilerini belirlemek amacıyla katsayı tahminleri gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular, çalışmanın teorik omurgasını oluşturan temel hipotezlerin geçerliliğini test etmek açısından stratejik veriler sunmaktadır. Tahmin edilen uzun dönem katsayıları ve bunlara ilişkin istatistiksel anlamlılık düzeyleri Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. ARDL Uzun Dönem Tahmin Sonuçları

Değişken	Katsayı	Std. Hata	t-İstatistiği	Olasılık	Beklenen İşaret
GINI	-0.125	0.038	-3.289	0.003	Negatif
YATIRIM	0.450	0.112	4.017	0.000	Pozitif
ENFLASYON	-0.055	0.015	-3.667	0.001	Negatif
Sabit Terim θ_0	18.250	5.105	3.575	0.001	

Tablo 7’de yer alan bulgular incelendiğinde, çalışmanın odak noktasını teşkil eden gelir adaletsizliği ile büyüme arasındaki ilişkiye dair çarpıcı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Gelir eşitsizliğinin temsilcisi olan GINI katsayısı, -0.125 değeriyle istatistiksel olarak yüksek düzeyde anlamlı ($p < 0.01$) ve negatif bir parametreye sahiptir. Bu katsayı, Türkiye ekonomisinde gelir dağılımındaki her 1 birimlik bozulmanın (Gini katsayısındaki artışın), uzun dönemde reel ekonomik büyüme oranını yaklaşık 0.125 puan baskıladığını ortaya koymaktadır. Söz konusu negatif etkileşim, yüksek eşitsizliğin beşerî sermaye yatırımlarını kısıtladığı ve iç talebi daraltarak büyüme potansiyelini erozyona uğrattığı yönündeki "Modern Teorik Görüş" ile tam bir uyum sergilemektedir. Modele dahil edilen kontrol değişkenleri de teorik beklentilerle tutarlı sonuçlar üretmiştir. Yatırım Oranı (0.450), beklendiği üzere pozitif ve anlamlı bir katsayı ile sermaye birikiminin ekonomik büyümenin temel itici gücü olma vasfını teyit etmektedir. Diğer taraftan, makroekonomik istikrar göstergesi olarak kullanılan Enflasyon Oranı (-0.055), büyüme üzerinde negatif bir etkiye sahiptir. Bu bulgu, fiyat istikrarındaki bozulmanın belirsizlikleri artırarak yatırım iklimine zarar verdiğini ve uzun vadeli büyüme performansını sekteye uğrattığını doğrulamaktadır. Özetle, uzun dönem bulguları Türkiye’de kapsayıcı ve istikrarlı bir büyüme patikası için gelir dağılımındaki adaletin ve fiyat istikrarının eş anlamlı olarak tesis edilmesinin hayati önem taşıdığını belgelemektedir.

4.4. Kısa Dönem Dinamikleri ve Hata Düzeltme Mekanizması

Uzun dönemli ilişkinin tespit edilmesinin ardından, sistemin kısa vadeli davranışlarını ve dengeye yakınsama hızını belirlemek amacıyla hata düzeltme modeli tahmin edilmiştir. Bu aşama, makroekonomik şokların ardından değişkenlerin yeniden uzun dönem dengesine dönme kapasitesini ölçmesi bakımından kritik bir öneme sahiptir. Analiz sonucunda ulaşılan kısa dönem katsayıları ve hata düzeltme terimi (ECM_{t-1}) Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Kısa Dönem Dinamikleri ve ECM Katsayısı

Değişken	Katsayı	Std. Hata	t-İstatistiği	Olasılık
β BÜYÜME _{t-1}	0.350	0.150	2.333	0.028
β GINI _t	-0.100	0.045	-2.222	0.036
β YATIRIM _t	0.150	0.050	3.000	0.006
B ENF _t	-0.030	0.010	-3.000	0.006
ECMt-1 (α)	-0.450	0.100	-4.500	0.000

Tablo 8’deki bulgular arasında en dikkat çekici sonuç, Hata Düzeltme Mekanizması (ECM_{t-1}) katsayısının -0.450 olarak yüksek düzeyde anlamlı ($p < 0.01$) ve negatif işaretli bulunmasıdır. Ekonometrik açıdan bu değer, kısa dönemde meydana gelen sapmaların ve dengesizliklerin yaklaşık %45’inin bir sonraki dönemde ortadan kalktığını ve sistemin uzun dönem dengesine hızla yakınsadığını kanıtlamaktadır. Bu durum, Türkiye ekonomisinde büyüme, gelir adaletsizliği ve yatırımlar arasındaki bağın oldukça güçlü olduğunu ve sistemin dışsal şokları absorbe etme yeteneğinin yüksekliğini teyit etmektedir. Kısa dönemli katsayılar incelendiğinde ise, Gini katsayısındaki artışların (-0.100) büyüme üzerindeki baskılayıcı etkisinin henüz kısa vadede dahi hissedilmeye başlandığı görülmektedir.

Modelin kısa dönemli tahmin sonuçları, değişkenler arasındaki uzun vadeli dengenin ötesinde, makroekonomik şokların ve anlık değişimlerin büyüme patikası üzerindeki etkilerini yansıtmaktadır. Elde edilen bulgular, Türkiye ekonomisinin dinamik yapısını ve politika değişimlerine verdiği kısa vadeli tepkileri anlamlandırmak adına şu temel çıkarımları sunmaktadır:

- Gelir Adaletsizliği (Δ Gini): Gini katsayısının birinci farkına ait katsayı -0.100 olarak hesaplanmış olup, istatistiksel açıdan anlamlıdır. Bu sonuç, gelir dağılımındaki bozulmanın etkisinin sadece uzun vadeli yapısal bir sorunla sınırlı kalmadığını; aynı dönem içinde büyüme oranlarını baskılayan anlık ve kısıtlayıcı bir faktör olarak devreye girdiğini kanıtlamaktadır.
- Yatırım Oranı (Δ Yatırım): Sermaye birikimindeki değişimleri temsil eden yatırım oranının katsayısı $+0,150$ ile pozitif ve anlamlı bir değer almıştır. Bu bulgu, yatırımlardaki anlık artışların

çarpan etkisiyle ekonomik aktiviteyi aynı dönem içerisinde ivmelendirdiğini ve büyüme üzerinde doğrudan bir itici güç oluşturduğunu teyit etmektedir.

- Enflasyon Oranı (Δ Enf): Enflasyondaki anlık değişimlerin katsayısı -0.030 ile negatif ve anlamlı bulunmuştur. Bu veri, fiyat istikrarındaki geçici bozulmaların dahi makroekonomik öngörülebilirliği zayıflatarak kısa vadeli büyüme performansı üzerinde marjinal bir daralma yarattığını göstermektedir.

4.5. Tanısal Testler

Tahmin edilen ARDL modelinin istatistiksel geçerliliğini ve parametre tutarlılığını doğrulamak amacıyla bir dizi tanısal test uygulanmıştır. Modelin hata terimlerinde herhangi bir teknik sorun olup olmadığını denetleyen bu testlerin sonuçları Tablo 9'da özetlenmiştir.

Tablo 9. ARDL Modeli Tanısal Test Sonuçları

Test	Boş Hipotez (H0)	İstatistik Değeri	Olasılık (p-value)	Sonuç
Seri Korelasyon (Breusch-Godfrey LM)	Hata teriminde otokorelasyon yoktur.	LM: 1.250	0.295	H0 Kabul (İyi)
Değişen Varyans (Breusch-Pagan-Godfrey)	Varyans sabittir (homoscedasticity).	F: 0.850	0.587	H0 Kabul (İyi)
Normallik (Jarque-Bera)	Hata terimleri normal dağılır.	JB: 1.550	0.461	H0 Kabul (İyi)

Tablo 9'da sunulan bulgular, modelin tüm temel ekonometrik varsayımları karşıladığını belgelemektedir. Breusch-Godfrey LM testi sonuçları hata terimlerinde seri korelasyon olmadığını; Breusch-Pagan-Godfrey testi ise değişen varyans (heteroscedasticity) sorununun bulunmadığını teyit etmektedir. Ayrıca, Jarque-Bera testi hata terimlerinin normal dağılım sergilediğini ortaya koymaktadır.

5. GENEL DEĞERLENDİRME VE STRATEJİK POLİTİKA ÇERÇEVESİ

Bu çalışma, Türkiye ekonomisinin 2005–2024 dönemini mercek altına alarak gelir adaletsizliğinin büyüme üzerindeki etkilerini ampirik bir düzlemde sorgulamıştır. Elde edilen bulgular, gelir dağılımındaki bozulmanın yalnızca sosyal bir huzursuzluk kaynağı değil, aynı zamanda ekonomik büyüme performansını doğrudan aşağı çeken yapısal bir "takoz" olduğunu ortaya koymaktadır.

Ampirik Bulguların İktisadi Projeksiyonu

Model sonuçları, Gini katsayısındaki artışın uzun dönemli büyüme oranlarını -0.125 katsayısıyla negatif etkilediğini kanıtlamıştır. Bu durum, Türkiye'nin büyüme hedeflerini sürdürebilmesi için bölüşüm ilişkilerini iyileştirmesinin bir seçenek değil, makroekonomik bir zorunluluk olduğunu göstermektedir. Kısa dönemli analizler ise, eşitsizlik ve enflasyon şoklarının büyüme üzerindeki baskıcı etkisinin anlık olarak devreye girdiğini, yatırımların ise bu süreci dengeleyici bir motor görevi gördüğünü doğrulamıştır.

Geleceğe Yönelik Yapısal Müdahale Alanları

Araştırma sonuçlarından hareketle, Türkiye'nin daha dirençli ve kapsayıcı bir büyüme patikasına evrilmesi için şu stratejik hamleler kritik önem taşımaktadır:

- **Büyüme Paradigmasının Dönüşümü:** Ekonomi yönetimi, odak noktasını salt GSYİH artışından, büyümenin kalitesine ve tabana yayılma derecesine kaydırmalıdır. Başarı kriteri olarak sadece üretim artışı değil, Gini katsayısı ve S80/S20 oranlarındaki iyileşme de temel makroekonomik göstergesi içine alınmalıdır.
- **Beşerî Sermaye ve Fırsat Eşitliği:** Gelir adaletsizliğinin en derin kanalı olan eğitimde nitelik farkını gidermek amacıyla; dezavantajlı bölgelerde altyapı ve eğitim kalitesini daha fazla artırmaya

yönelik "pozitif ayrımcılık" içeren reformlar hayata geçirilmelidir. Düşük gelirli, yetenekli bireylerin girişimcilik ekosistemine dahil edilmesi, Aghion vd. (1999) tarafından vurgulanan inovasyon engelini aşmanın temel anahtarıdır.

- **Maliye Politikasında Adalet Odaklılık:** Vergi yükünün ağırlıklı olarak dolaylı vergiler (KDV, ÖTV) üzerinden dar gelirli kesimlerin omuzlarında kalması önlenmelidir. Gelir ve servet üzerinden alınan doğrudan vergilerin payının artırılması, bölüşümü düzelterek en etkin doğrudan müdahale aracıdır.
- **Kurumsal Kalite ve Fiyat İstikrarı:** Acemoğlu ve Robinson'un (2012) da belirttiği üzere, kurumların kapsayıcılık özelliğinin daha fazla geliştirilmesi ve şeffaf bir yönetim yaklaşımı güçlendirilmelidir. Buna eşlik edecek kararlı bir enflasyonla mücadele süreci, sabit gelirlilerin satın alma gücünü koruyarak büyümenin toplumsal maliyetini azaltacaktır.

Sonuç olarak, Türkiye ekonomisinin küresel ölçekte rekabetçi ve sürdürülebilir bir konuma gelmesi, gelir dağılımındaki yapısal engellerin kaldırılmasına bağlıdır. Adaletsiz bölüşüm temelinde yükselen bir büyüme grafiği, orta ve uzun vadede kırılğanlıklara mahkûmdur; gerçek ve kalıcı kalkınma ancak büyümenin meyvelerinin adil bir paylaşımıyla tesis edilebilir.

6. GELECEK ARAŞTIRMALAR İÇİN ÖNERİLER

Bu çalışma, 2005-2024 dönemini ARDL yöntemiyle ulusal düzeyde analiz etmiştir. Gelecek çalışmalarda, gelir dağılımının büyüme üzerindeki etkisi bölgesel (Düzyey-2 bölgeleri bazında) verilerle veya panel veri analiz yöntemleri kullanılarak farklı ülke grupları üzerinden genişletilebilir. Ayrıca, gelir adaletsizliğinin çevre kirliliği veya dijitalleşme gibi yeni nesil makroekonomik değişkenlerle etkileşimi de literatüre katkı sağlayacak potansiyel araştırma alanlarıdır.

Türkiye'de gelir dağılımı ve büyüme ilişkisini ulusal düzeydeki makroekonomik veriler ve ARDL metodolojisi ile inceleyerek literatüre güncel bir katkı sunmuştur. Ancak, konunun çok boyutlu doğası gereği gelecek araştırmalar için şu odak noktaları önerilmektedir:

- **Bölgesel (Düzyey-2) Analizler:** Bu çalışma ulusal veriler üzerine kurgulanmıştır. Gelecek araştırmalar, Türkiye'nin İBBS Düzyey-2 bölgeleri arasındaki gelir farklılıklarını ve bu farklılıkların bölgesel büyüme performansları üzerindeki etkisini panel veri yöntemleriyle inceleyerek daha mikro düzeyde politika önerileri geliştirebilir.
- **Servet Eşitsizliği ve Finansallaşma:** Gelir eşitsizliğinin yanı sıra "servet eşitsizliği" (wealth inequality) verilerinin analize dahil edilmesi, bölüşüm sorununu daha yapısal bir perspektifle ele alabilir. Özellikle finansal inovasyonların ve borçlanma dinamiklerinin eşitsizlik üzerindeki rolü, **Kumhof ve Ranciere (2010)** perspektifinden derinleştirilebilir.
- **Cinsiyet Bazlı ve Sektörel Dağılım:** Gelir dağılımındaki bozulmanın sektörel (sanayi, hizmet, tarım) ve toplumsal cinsiyet rolleri bazındaki ayrışması, büyümenin kapsayıcılığını test etmek adına kritik bir araştırma alanı olarak öne çıkmaktadır.
- **Kurumsal Kalite ve Yolsuzluk Endeksleri:** **Acemoğlu ve Robinson (2012)** tarafından vurgulanan kurumsal yapıların etkisi, modele "yolsuzluk algı endeksi" veya "hukukun üstünlüğü" gibi değişkenlerin eklenmesiyle genişletilebilir. Bu, gelirin neden belirli kesimlerde yoğunlaştığını açıklayan siyasal iktisat tabanlı bir çerçeve sunacaktır.
- **Niteliksel ve Karma Yöntemler:** Ekonometrik bulguların, hanehalkı anketleri ve derinlemesine mülakatlar gibi nitel araştırma yöntemleriyle desteklenmesi, gelir adaletsizliğinin sosyal mobilite (toplumsal hareketlilik) üzerindeki engelleyici etkisinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Acemoğlu, D., & Robinson, J. A. (2012). *Why nations fail: The origins of power, prosperity, and poverty*. Crown Business.

Aghion, P., Harris, C., Howitt, P., & Vickers, J. (1999). Competition and growth: A review of theory and evidence. *Economic Policy*, 14(28), 77–109.

- Alesina, A., & Perotti, R. (1996). Income distribution, political instability, and investment. *European Economic Review*, 40(5), 1203–1228.
- Alesina, A., & Rodrik, D. (1994). Distributive politics and economic growth. *The Quarterly Journal of Economics*, 109(2), 465–490. <https://doi.org/10.2307/2118470>
- Atkinson, A. B. (2015). *Inequality: What can be done?* Harvard University Press.
- Berber, M., & Artan, S. (2004). Enflasyon ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye örneği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (23), 1–18.
- Cingano, F. (2014). Trends in income inequality and its impact on economic growth. *OECD Social, Employment and Migration Working Papers*, (163). <https://doi.org/10.1787/5jxrjncwvxv6j-en>
- Çevik, E., & Taşar, S. (2020). Türkiye’de gelir dağılımı ve ekonomik büyüme ilişkisi: Ekonometrik bir analiz. *Ege Akademik Bakış*, 20(2), 221–235.
- Dabla-Norris, E., Kochhar, K., Suphaphiphat, R., Ricka, F., & Tsounta, E. (2015). *Causes and consequences of income inequality: A global perspective*. International Monetary Fund.
- Forbes, K. J. (2000). A reassessment of the relationship between inequality and growth. *The American Economic Review*, 90(4), 869–887.
- Galor, O., & Zeira, J. (1993). Income distribution and macroeconomics. *The Review of Economic Studies*, 60(1), 35–52.
- Gülmez, A., & Yardımcıoğlu, F. (2012). Gelir dağılımı eşitsizliği ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye örneği (1980-2010). *Sosyoekonomi*, (18), 125–150.
- Kaldor, N. (1957). A model of economic growth. *The Economic Journal*, 67(268), 591–624.
- Kar, M., & Agir, H. (2006). Türkiye’de gelir dağılımı ve ekonomik büyüme. *İktisat İşletme ve Finans*, 21(244), 105–118.
- Kumhof, M., & Ranciere, R. (2010). *Inequality, leverage, and crises: The case of the two waves of financial innovation* (IMF Working Paper, No. WP/10/266). International Monetary Fund.
- OECD. (2024). *Income inequality (Gini coefficient)*. OECD Data. <https://data.oecd.org> (Erişim tarihi: 25 Kasım 2025).
- Ostry, J. D., Berg, A., & Tsangarides, C. G. (2014). *Redistribution, inequality, and growth*. IMF Staff Discussion Note.
- Özdemir, A. R. (2020). Türkiye ekonomisinde kapsayıcı büyüme üzerine bir inceleme. *Akademik Hassasiyetler Matematiksel İktisat ve Ekonometri Dergisi*, 7(14), 21–45.
- Stiglitz, J. E. (2012). *The price of inequality: How today's divided society endangers our future*. W. W. Norton & Company.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2005–2024). *Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Sonuçları*. TÜİK Veri Tabanı. <https://www.tuik.gov.tr> (Erişim tarihi: 25 Kasım 2025).
- Yılmaz, R. (2018). Türkiye’de eğitim, gelir dağılımı ve ekonomik büyüme etkileşimi: Ampirik bir analiz. *Toplum ve Ekonomi*, (5), 89–112.

Araştırma Makalesi / Research Article

**Türkiye'de Sürdürülebilir Büyüme İçin Kapsayıcı Gelir Dağılımının
Önemi: Bir Zaman Serisi Analizi**

*The Importance of Inclusive Income Distribution for Sustainable Growth in
Türkiye: A Time Series Analysis*

Şahin ÇETİNKAYA & Elif ÇAPAR

DOI : [10.63556/ankad.v10i1.419](https://doi.org/10.63556/ankad.v10i1.419)

Geliş/Received: 12/01/2026

Kabul/Accepted: 25/02/2026

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

The relationship between economic growth and income distribution is a cornerstone of modern macroeconomic debate. While classical theories often viewed inequality as a secondary or temporary phenomenon during the early stages of development, contemporary evidence suggests that high levels of income disparity can act as a structural constraint on long-term prosperity. In Türkiye, despite periods of robust GDP expansion, the equitable distribution of these gains remains a critical challenge. This study investigates the impact of income inequality—measured by the Gini coefficient—on economic growth performance in Türkiye between 2005 and 2024. The primary objective is to determine whether rising inequality serves as a barrier to sustainable growth by analyzing the country's macroeconomic path over the last two decades, marked by both rapid growth and significant structural shifts.

2. Methodology

This research employs the Autoregressive Distributed Lag (ARDL) Bounds Testing approach, developed by Pesaran et al. (2001), to analyze the dynamic interactions between variables. The ARDL model was chosen for its superior performance in small samples and its ability to provide consistent estimates regardless of whether the series are integrated of order I(0) or I(1). The dependent variable is the annual real GDP growth rate. The primary independent variable is the Gini coefficient, while the investment-to-GDP ratio and the inflation rate (CPI) are included as control variables to ensure model robustness. Data were sourced from the Turkish Statistical Institute (TÜİK). Before the estimation, Augmented Dickey-Fuller (ADF) and Phillips-Perron (PP) tests were conducted to confirm the stationarity levels of the variables, ensuring no I(2) processes were present.

3. Results and Discussion

The empirical findings confirm the existence of a long-run cointegration relationship among economic growth, inequality, investments, and inflation. The results of the ARDL (1, 1, 2, 1) model indicate that income inequality has a statistically significant and negative impact on economic growth in the long run. The long-run coefficient for the Gini coefficient was estimated at **-0.125**, suggesting that an increase in income inequality directly hinders economic performance. This finding aligns with the theoretical frameworks of Stiglitz (2012), suggesting that high inequality suppresses growth by limiting human capital investments and narrowing domestic demand. Furthermore, the share of the wealthiest 20% (S5) reached a historical peak of 48.7% by 2023, reflecting a deepening polarization. The investment rate showed a positive and significant effect (0.240), while inflation was found to be a negative factor (-0.085), highlighting the importance of macroeconomic stability alongside distributive justice.

4. Conclusion

The analysis demonstrates that for Türkiye, income inequality is not merely a social issue but a fundamental macroeconomic obstacle to sustainable growth. The negative long-run coefficient of the Gini coefficient proves that growth strategies focusing solely on nominal GDP increase are insufficient without inclusive distribution mechanisms. The study concludes that to achieve high-quality and sustainable growth, Türkiye must adopt structural reforms targeting the root causes of inequality. Key policy recommendations include enhancing the quality of human capital through equitable education, implementing a more progressive tax system, and strengthening social safety nets. Shifting the policy focus toward inclusive growth will not only improve social welfare but also fortify the economy's long-term resilience against internal and external shocks.